

Dwalen door Dokkum

Van de dag waarop mijn opa mijn broer en mij meenam naar zijn geboortestad Dokkum herinner ik me slechts flarden. Ik was twaalf, dus ik zal mijn reconstructie van die dag moeten baseren op herinneringen van meer dan veertig jaar geleden.

We reisden met de bus, vanuit Leeuwarden. Laat ik ervan uitgaan dat we in 1980 aankwamen op het busstation aan de Stasjonswei. We zullen de brug over de Noordergracht over zijn gegaan naar het Noorderbolwerk en daarvandaan de stad in zijn gewandeld. We hebben voor een dichtgetimmerd pand gestaan, zoveel weet ik nog. 'Onbewoonbaar verklaard' stond op een bordje op de deur te lezen. Opa's geboortehuis. Het zou niet veel later gesloopt worden, zei hij toen. Het stond aan een van de bolwerken, maar die lijken op elkaar.

Het merkwaardige gegeven doet zich voor dat ik meer weet uit archieven dan uit mijn eigen herinnering, maar dat die twee ondertussen elkaar tegenspreken. Een vriendelijke medewerker van het streekarchief had eerder een exemplaar van het bevolkingsregister voor me opgediept. Daaruit bleek dat mijn overgrootouders woonden aan de Stadswal, in 'huizing' C280c. Nader onderzoek in de boeken leerde dat het niet om een huis aan een van de bolwerken zou gaan, maar om een pandje bij de Kloostersingel dat nu niet meer bestaat. Ga ik daar kijken, dan is er helemaal niets wat overlapt met mijn herinnering aan de keer dat we er met opa waren. Ook de aanduiding 'Stadswal' lijkt in tegenspraak met dit steegje. Waar de archieven me normaal gesproken te hulp schieten, maken ze nu de verwarring alleen maar groter.

Gelukkig is de literatuur er dan nog. In het geval de jeugdliteratuur, het jongensboek *Siderius, de Granaet* om precies te zijn. Getuige zijn handtekening op het voorblad schafte mijn opa zijn exemplaar aan in december 1942. Stratenmaker-schrijver Abe Brouwer vertelt erin zijn *forhael for jonges boppe de toalf jier* dat grotendeels gebaseerd is op zijn eigen jeugd jaren in Dokkum. Op pagina 59 maakt mijn opa zijn entree in de letteren als *de lytse pop* naast zijn moeder *yn 'e wein* – een dreumes in een wagen. Hoofdpersoon Sikke is met *master* Rintjema meegewandeld naar diens huis aan het Westerbolwerk en stapt daar 'in het niet grote maar met genoeg onderhouden tuintje' een knus gezinstafereeltje binnen. Het tiende hoofdstuk in het boek is een kleine ode aan meester Rintjema, die doet of hij de kwajongen Sikke wil straffen maar

hem dan meeneemt *om spek* – een voorrecht – naar een boerderij buiten de stad. De hummel die mijn grootvader was, is niet meer dan een voetnoot.

Een van de krantenknipsels die ik aantref in het verweerde boek is een in memoriam dat Brouwer schreef bij de dood van zijn meester van toen, met 'zijn rijzige gestalte met de rechtopstaande kuif, het hoge voorhoofd – en die goede oogen.' Waar de schrijver het in dat stuk heeft over de woning van meester aan het Oosterbolwerk, heeft opa – zijn handschrift herken ik uit duizenden – dat gecorrigeerd naar Westerbolwerk. In welke mate Brouwer fictie mengde met werkelijkheid is niet meer na te gaan. Dat mijn overgrootvader verheven werd tot personage in een jongensboek, met bijrollen voor zijn vrouw en oudste zoon, is ontroerend, maar in mijn zoektocht helpt het me nauwelijks verder. Ik ben ervan overtuigd dat hier ergens mijn wortels liggen, maar zelfs een metaaldetector of een spade zou me niet helpen ze terug te vinden.

Aan de Ee wandel ik de ansichtkaart binnen die opa boven zijn bureau had hangen: een uitzicht over Dokkum. Het stadhuis met het torentje herken ik meteen, de ranke witte boog van de Bontebrug. Turfmarkt, Suupmarkt, Vleesmarkt: de straatnamen laten van alles los over hun verleden maar niet datgene wat ik wil weten. Ook de klinkers in het stadshart verhullen meer dan ze vertellen. Ik zal nog eens diep in de archieven moeten spitten om te weten te komen waar mijn grootvader, zijn ouders en grootouders woonden, leefden en werkten.

Op het oudste gedeelte van de Algemene Begraafplaats stuit ik na enig zoeken op het graf van mijn bet-overgrootouders Roelof Rintjema en Hetje Hoekstra, hun lichamen toevertrouwd aan de Friese grond. Van hem weet ik dat hij onder andere werkte als timmerman en pakhuisknecht, al heb ik niet kunnen achterhalen waar precies. Zij woonde als weduwe nog jaren in de Koekebakkerssteeg, maar ik heb geen idee in welk huis.

Ik keer terug naar de binnenstad, waar orgelmuziek klinkt uit de Grote Kerk aan de markt. De deur staat open, vriendelijke vrijwilligers schenken me een kop thee in en weten te vertellen dat Rintjema een bekende naam is in hun stad. Ik dwaal over de grafzerken, besprenkeld met namen die me weinig zeggen, en ik voel dat ik op een dood spoor zit. Mijn gereformeerde voorouders woonden diensten bij in een ander gebouw dat niet meer bestaat. En hoewel mijn grootvader mij zelf heeft meegenomen om me zijn geboortestad te leren kennen, is veel van wat hij me toen liet zien verdwenen achter de nevels die mijn eigen herinneringen omfloersen.

– Na het verschenen van *De Friezen* kwam ik in contact met leden van de Historische Vereniging Noordoost-Friesland. Zij waren zo aardig nog eens in de archieven te duiken, en dankzij hun hulp heb ik het geboortehuis van mijn grootvader toch weten te lokaliseren. Sterker nog: het bleek aan de slopershamer te zijn ontsnapt. Voor het kwartaalblad van de vereniging, *De Sneuper*, heb ik een artikel over die zoektocht geschreven. Het verschijnt in maart 2022, na die tijd zal ik het op deze website delen.